

سازمان نشر و دانش

- سرشناسه
عنوان قرارداد
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
پادداشت
موضوع
- غلامی اوریمی، سحر، ۱۳۶۶-، گردآورنده
ایران، قوانین و احکام
Iran. Laws, etc
مقررات حاکم بر تعیین و اجرای کیفر جزای نقدی در حقوق کیفری ایران / مؤلف سحر غلامی اوریمی.
تهران: سنجش و دانش، ۱۴۰۰.
۱۰۱ ص.
978-622-05-2934-7
فیبا
کتابنامه: ص. ۹۹-۱۰۱.
مجازات‌های جایگزین زندان - ایران
Alternatives to imprisonment -- Iran
حقوق جزا -- ایران
Criminal law -- Iran
مجازات -- ایران
Punishment -- Iran
KMHT3962
۳۲۵/۵۵
۸۷۸۳۶۹۵
فیبا
- رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی
اطلاعات رکورد کتابشناسی

www.ketab.ir

عنوان: مقررات حاکم بر تعیین و اجرای کیفر جزای نقدی در حقوق کنونی ایران	 www.sanjesh.ir sanjeshodanesh@iran.ir
مؤلف: سحر غلامی اوریمی	
ناشر: سنجش و دانش	
نوبت چاپ: چاپ اول - ۱۴۰۰	
تیراژ: ۳۰ نسخه	
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۵-۲۹۳۴-۷	قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال
نشانی: میدان انقلاب، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶، تلفن: ۰۲۱۶۱۲۶	
«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد»»	

فهرست مطالب

۸	 مقدمه
۱۰	 سوابق مربوطه
۱۳	 فصل اول
۱۳	 کلیات
۱۴	 گفتار اول - مفهوم جزای نقدی و اصطلاحات مترادف با آن در قوانین کشور
۲۰	 گفتار دوم - مفاهیم مشابه و قابل اشتباه با جزای نقدی
۲۷	 گفتار سوم - ماهیت و ویژگی های جزای نقدی
۳۹	 ۱- جزای نقدی ثابت
۳۹	 ۲- جزای نقدی نسبی
۴۰	 گفتار چهارم : جزای نقدی روزانه
۴۱	 بند یکم: مفهوم و تاریخچه جزای نقدی روزانه
۴۲	 بند دوم : قلمرو، میزان و شرایط اعمال و اجرای جزای نقدی روزانه
۴۵	 گفتار پنجم : قرار بازداشت موقت
۴۵	 بند اول تعریف
۴۶	 بند دوم : مبنای نظری موافقان و مخالفان بازداشت موقت
۴۸	 بند سوم : موارد بازداشت موقت
۴۸	 الف: موارد اختیاری بازداشت موقت
۵۰	 ب: موارد اجباری بازداشت موقت
۵۲	 فصل دوم
۵۲	 جایگاه جزای نقدی و مقررات مربوط به تعیین میزان آن در حقوق کنونی
۵۳	 مبحث اول - جایگاه جزای نقدی در حقوق موضوعه ایران بعد از تصویب قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲
۵۳	 گفتار اول - جزای نقدی به عنوان مجازات اصلی جرم ارتكابی توسط اشخاص حقیق
۵۷	 گفتار دوم : جزای نقدی به عنوان مجازات اصلی شخص حقوقی
۵۹	 گفتار سوم- جزای نقدی به عنوان قائم مقام مجازات تکمیلی یا تنمیمی در موارد تخلف محکوم علیه
۶۰	 گفتار چهارم: جزای نقدی بدل از حبس یا جایگزین زندان
۶۲	 مبحث دوم - ماهیت جزای نقدی و انواع آن
۶۳	 گفتار دوم- چگونگی تعیین جزای نقدی روزانه و محاسبه میزان آن
۶۵	 گفتار سوم- چگونگی تعیین میزان جزای نقدی بدل از حبس، جایگزین زندان یا قائم مقام مجازات دیگر
۶۶	 گفتار چهارم : قانون اصلاح قانون تعریف محکومیت های مؤثر

جزای نقدی مجازاتی است که مجرمان در راستای نقض بسیاری از قوانین و مقررات اجتماعی و ارتکاب جرائمی چون جرائم مالی، موظف به پرداخت آن به خزانه دولت است. این کیفر در حقوق جزای ایران، به عنوان یکی از مجازات های تعزیری و بازدارنده معرفی شده که حکم آن تنها توسط دادگاه های کیفری صادر می شود. در حقوق انگلستان نیز از جمله مجازات هایی است که هم دادگاه های صلح و هم دادگاه های جزا، اختیار تحمیل آن را دارند. این مجازات را می توان در زمره مجازات های غیرسلبی آزادی، و نیز جایگزینی مناسب برای برخی مجازات های سلب آزادی کوتاه مدت، به خصوص در جرائم کم اهمیت تلقی کرد. افزون بر آن می توان آن را یکی از مجازات های مالی معرفی کرد؛ زیرا مستقیماً با مال و دارایی مرتکب جرم در ارتباط بوده و موجب نقص و کاستی در آن می شود. با دقت در قوانین موجود در این زمینه، مشخص می شود که قانون گذاران کیفری، در تعیین میزان این کیفر نقدی و نحوه اجرای آن، از سیاست های گوناگونی پیروی کرده اند، تا کارایی آن را با در نظر گرفتن وضعیت پژوهکاران یک سو و ماهیت جرم ارتكابی از سوی دیگر حفظ کنند.

جزای نقدی یکی از قدیمی ترین انواع مجازات در سراسر جهان محسوب می شود که گاهی به عنوان تاوان عوض تحمل سایر مجازات ها تلقی می شده است. این مجازات بر خلاف سایر انواع مجازات ها و نه تنها برای دولت هزینه بر نیست بلکه درآمدزا نیز محسوب می شود. و شاهد خوبی برای این مدعا، مقررات قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین است (مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸). توضیح اینکه قانون گذار در موارد و تبصره هایی در این قانون به جای حبس کوتاه مدت یا مجازات مربوط به جرائم ناشی از تخلفات رانندگی، به دادگاه ها تکلیف نموده یا اختیار داده که به جای مجازات حبس، حکم به جزای نقدی بدهند. عنوان این قانون نشان می دهد که فلسفه اصلی چنین مقرراتی، افزایش درآمد دولت بوده و نه اجرای یک سیاست جنایی از پیش تعیین شده برای دستیابی به اهداف مشخص در نظام عدالت کیفری. به عبارت دیگر، به نر می رسد اگر قانون گذار قصد داشت که واقعاً «با اثرات منفی» حبس های کوتاه مدت مبارزه کند، اثراتی که البته در سایر انواع حبس هم وجود دارد و گاه در مورد حبس های کوتاه مدت نسبت به سایر انواع حبس کوتاه است، حتماً حداقل به خود این زحمت را می داد که مقررات مربوط به تبدیل مجازات

به جزای نقدی را در قالب اطلاعاتی در قانون مجازات اسلامی به انجام رساند و نه به شکل مقررات پراکنده در یک قانون مربوط به وصول درآمدهای دولت!

به هر حال، رویکرد به جزای نقدی به عنوان منبع درآمد دولت چیز تازه ای نیست و شاید هزاران سال سابقه داشته باشد. در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ باز هم شاهد ادامه این رویکرد هستیم. به طوری که قانون گذار در تبصره ماده ۲۷ به دولت اجازه داده که برخلاف اصل قانونی بودن مجازات بر اساس نرخ تورم در مبلغ جزای نقدی هر سه سال یک بار تجدیدنظر کند و آن را افزایش دهد. گویا در آمد مجرمین (شهروندان عموماً فقیر جامعه) همیشه به نسبت تورم افزایش می یابد! در عین حال، رویکرد تبدیل مجازات حبس به جزای نقدی و افزایش مبلغ آن به صورت سرسام آور در قوانین جدیدالتصویب مثال های دیگری نیز دارد اما مشکلی دیگری نیز که ظاهراً عکس مشکل قبلی است وجود دارد. در بسیاری از قوانین کشور که در ده ها سال از تاریخ تصویب آنها می گذرد، مبلغ جزای نقدی (که در تاریخ تصویب قابل توجه بوده) بر اثر تورم سال های گذشته آن چنان ناچیز شده که عملاً بسیاری از قوانین، اثر بازدارنده خود را از دست داده اند. در قانون جدید مجازات اسلامی، استفاده از جزای نقدی روزانه به عنوان جایگزین مجازات حبس پیش بینی شده که عملاً تا این تاریخ جنبه اجرایی پیدا نکرده.

مزایا و آثار مثبت استفاده از جزای نقدی روزانه و اشکالات و محدودیت های احتمالی آن نیز موضوع دیگری است که در پژوهش حاضر قابل توجه است. در پایان نامه پیشنهادی سعی خواهد شد. با همه این مسائل و نارسایی های دیگر که در ارتباط با جزای نقدی در ایران وجود دارد، پرداخته شود تا جایگاه صحیح و مناسب جزای نقدی در میان انواع مجازات ها معرفی و نحوه اصلاحات صحیح برای بهبود عملکرد جزای نقدی در راستای دستیابی به اهداف سیاست جنایی (پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین) مشخص گردد.

انسان محتاج به جامعه، جامعه نیازمند قانون و استقرار قانون منوط به وجود ضمانت اجراهاست. ابتداء مجازاتهای بدنی ضمانت اجرای نقض بسیاری از مقررات بود. بتدریج افکار تازه با احتیاجات نوین وضع کیفرها را تغییر داد به نحوی که از خشونت های قبلی تا حدی کاسته شد. متعاقب آن فکر ایجاد مجازاتهایی اثربخش با توجه به نوع جرم ارتكابی و سایر عوامل دیگر مورد توجه قرار گرفت و کیفرها تنوعی چشمگیر یافتند. با این تنوع، تفرکات اصلاحی، دیگر گزینش بی ضابطه کیفرها را برای

هر جرمی نمی پذیرد. از این میان امروزه جزای نقدی به عنوان ضمانت اجرای بسیاری از جرائم و حتی در نقش مجازات جانشینی میدان عمل وسیع و اهمیت شایانی یافته است؛ زیرا از یک سو نهایتاً با اجرای آن دولت منتفع می شود و از سوی دیگر به عنوان ضمانت اجرای برهم زدن نظم عمومی ابزاری است در دست مقنن که نقش کیفری خود را در میان دیگر مجازاتها ایفاء می کند. چنین طبع دوگانه ای که خاص جزای نقدی است، مباحث زیادی را در بین حقوقدانان برانگیخته، بطوری که حتی در ماهیت آن تشکیک شده است. همین امر باعث گردیده که بسان سایر مجازاتها بی اختلاف و مناقشه اعمال و اجرا نگردد. از اینرو گاه اهداف و اصول مسلم حقوق کیفری نیز در ارتباط با اعمال و اجرای این کیفر نادیده گرفته شده است. حتی با آن به چهره ای متفاوت از سایر مجازاتها در برخورد با نهادهای حقوقی حقوق کیفری از قبیل تعدد، تکرار، تخفیف و تعلیق... نگرسته شده است. سرانجام اجرای آن طریق عادی و روند طبیعی را طی نکرده بطوری که بازداشت بدل از جزای نقدی در صورت عدم پرداخت جانشین آن شده و توسل به مفاهیم حقوق مدنی در اجرای این مجازات نقش بارزی پیدا کرده است.

چندی است قانونگذار ما گرایش ویژه ای به کاهش جزای نقدی به عنوان ضمانت اجرای بسیاری از جرائم داشته است. به نحوی که با نگاهی اجمالی به قوانین تازه تصویب، فزونی این کیفر بر سایر مجازاتها مشاهده می شود. با این وجود، قانونگذار مقررات حاکم بر آن را بیان نداشته است. اگر چه مواردی در این خصوص به طور پراکنده در لایحی قوانین جزائی دیده می شود؛ اما این مقررات ابهام و اجمال حاکم بر این مجازات را از حیث اعمال و اجرای آن نمی زداید. جدای از قوانین، نویسندگان کتب حقوق جزائی نیز یک یا چند صفحه را بیشتر اختصاص به این موضوع نداده اند. چند مقاله ای هم که در این خصوص راجع به پاره ای از مباحث آن انتشار یافته، غالباً در زمان لازم الاجراء بودن قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ بوده است.

سوابق مربوطه

شریفی (۱۳۹۶) در مقاله خود با عنوان معیارهای تعیین جزای نقدی اشخاص حقوقی در نظام کیفری ایران، آمریکا و انگلستان چنین نتیجه گرفت مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی در معنای اهلیت آنها به تحمل تبعات جزایی رفتار مجرمانه، اشخاص مزبور را به جرگه تابعان حقوق کیفری وارد، و آماج